

INDUSTRIA PETROLULUI ÎN FEDERAȚIA RUSĂ ȘI ROMÂNIA: TRADIȚIE ȘI OPORTUNITATE STRATEGICĂ

FLORINA MOHANU, conf. univ. dr.

LIVIA CEBOTARI, masterand

Academia de Studii Economice din București, România

Romania and the Russian Federation have a rich history of crude oil extraction, being among the countries that have opened new energy pathways. Although on the territory of these two countries oil was produced for commercial purposes for the first time in the mid-nineteenth century, it began to be used long time before. For more than 150 years, the “black gold” has become more and more valuable. The petroleum industry is now an essential pillar of the economy of Romania and Russia. This sector generates wellness, creates well-paid jobs, invests in infrastructure modernization, imports technology and know-how.

Key words: industry, oil, Romania, Russian Federation.

JEL CLASIFICATION: Q4.

1. INDUSTRIA PETROLULUI ÎN FEDERAȚIA RUSĂ

Pe teritoriul Federației Ruse se găsesc în cantități enorme resurse naturale extrem de variate. Fier, cupru, nichel, aur, diamante sunt doar câteva dintre bogățiile țării ce se întinde pe două continente. Dintre toate aceste zăcămintele naturale o importanță majoră o au resursele energetice. Țările care dețin controlul acestor resurse se impun pe scena internațională, beneficiind de un atu în relațiile cu celelalte state. Datorită teritoriului imens, poziției geografice și existenței unei infrastructuri petroliere, Rusia deține un avantaj care îi permite să controleze transportul și tranzitarea țițeiului ce provine din Asia Centrală. Astfel, petrolul constituie un aspect determinant în cadrul negocierilor dintre Federația Rusă și alte țări, Rusia folosind instrumentul presiunii energetice ca principală armă de politică internațională. De asemenea, extragerea țițeiului și exportul acestuia au un impact semnificativ asupra dezvoltării socio-economice a țării, industria petrolieră fiind strâns legată de multe ramuri ale economiei naționale. „Aurul negru” poate fi considerat coloana vertebrală a economiei Rusiei. Veniturile obținute în urma comercializării petrolului și produselor petroliere influențează modernizarea și progresul statului. Companiile din domeniul energetic contribuie semnificativ la formarea bugetului țării.

Deși petrolul a fost produs în scopuri comerciale pentru prima dată abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în zonele unde ajungea la suprafață, acesta a început să fie folosit cu mult timp înainte. Prima atestare din Rusia, în conținutul căreia este descris cum triburile din regiunea Timan-Pechora, colectau țițeiul apărut la suprafața râului Ukhta, datează din secolul al XVI-lea [Kuzmichev A., 2003]. Însă abia în 1745, comerciantul din Arhangelsk, Feodor Priadunov, a primit permisiunea de a extrage petrol în regiune și de a-l rafina pentru a obține kerosen. Documentele istorice demonstrează că, odată cu trecerea timpului, resursele energetice au început să fie tot mai valorificate. În anul 1702, țarul Petru cel Mare a emis un decret prin care a fost înființat primul ziar rus, „Vedomosti”. Unul dintre articolele ce a apărut în prima ediție a publicației periodice conținea informații despre zăcămintele de petrol existente în bazinul fluviului Sok din regiunea Volga.

În secolul al XIX-lea, principala zonă din Rusia specializată în producția petrolului era Caucazul. În anul 1846, pe teritoriul peninsulei Apseron (parte a Imperiului Rus în acea perioadă), în apropierea orașului Baku, a fost forată prima sondă de explorare a petrolului. Pe teritoriul Rusiei de astăzi, prima sondă petrolieră comercială a fost construită în anul 1864 în regiunea Kuban.

În prezent, pe teritoriul Federației Ruse, aproximativ 320 de companii au ca principală sferă de activitate producția petrolului. Cei mai importanți actori economici din domeniul energetic sunt „Rosneft”, „Surgutneftegaz”, Grupul Gazprom, „TNK-BP” (Tiumen Oil Company), „Lukoil”, „Tatneft”, „Rusneft” și „Bashneft”. Celor opt companii, enumerate mai sus, le revine 90% din totalul cantității de materii prime extrase din mai multe zone ale țării.

Siberia de Vest care, de-a lungul timpului, a servit drept loc de exil pentru cei ce nu se supuneau conducerii sovietice, astăzi este inima petrolieră a Rusiei. În prezent, pe teritoriul acestei regiuni foarte întinse și extrem de bogate în resurse naturale se află cel mai mare bazin petrolier din țară. Acesta cuprinde în întregime regiunile Tiumen, Omsk, Kurgan, Tomsk, parțial regiunile Sverdlovsk, Chelyabinsk, Novosibirsk, ținuturile Krasnoiarck și Altai. Câmpurile petrolifere din mlaștinile Siberiei Occidentale produc aproximativ 70% din volumul total de țiței. Regiunea Tiumen se situează pe primul loc în ceea ce privește prelucrarea țițeiului și volumul exporturilor de petrol, iar principalul centru administrativ din zonă – orașul cu aceeași denumire – este considerat capitala petrolieră a Federației Ruse. Altă regiune, situată în estul părții europene a țării și formată din republicile Tatarstan, Bashkortostan, Udmurtia și regiunile Samara, Perm, Saratov, Volgograd este bazinul Volga-Ural. Pe locul III în topul celor mai importante zone petroliere din Rusia se află bazinul Timan-Pechora, amplasat pe teritoriul republicii Komi și al regiunii Arhanghelsk. În afara celor trei zone principale, extracția țițeiului se realizează și în Orientul Îndepărtat, pe insula Sakhalin. În Caucazul de Nord, se evidențiază republicile autonome: Daghestan, Cecenia, ținutul Krasnodar și regiunea Stavropol.

Platforma continentală rusă a atras atenția geologilor încă din anii 50-60 ai secolului al XX-lea, când au avut loc primele cercetări în Marea Caspică. Datorită explorării platoului continental s-a descoperit existența unor imense bogății naturale în Arctica și au apărut noi câmpuri de extracție a petrolului în mările Kara și Barents. Fiind o regiune foarte greu accesibilă, gradul de explorare al zonei arctice rămâne destul de scăzut. Deși majoritatea câmpurile petrolifere au fost descoperite cu mai bine de 30 de ani în urmă, costurile mari și factorii climaterici au împiedicat producția petrolului pe teritoriul unora dintre acestea. Din cauza iernilor aspre cu temperaturi foarte scăzute, prezenței ghețurilor pe tot parcursul anului și infrastructurii insuficient dezvoltate, extracția și transportul petrolului se efectuează în condiții extreme.

Ultimii ani au fost destul de dificili pentru sectorul petrolier din Rusia. Introducerea sancțiunilor de către statele vestice, instabilitatea prețului țițeiului și lupta pentru consumatori și-au lăsat amprenta asupra acestui domeniu. Pe lângă sancțiunile financiare care restricționează accesul companiilor petroliere rusești la finanțare externă, câteva țări au interzis furnizarea în Rusia a echipamentelor și tehnologiilor pentru dezvoltarea a trei categorii de câmpuri petroliere: cele din Arctica, cele de mare adâncime și a sondelor de unde se extrage țiței de șist. Toate proiectele ce se încadrează în categoriile de mai sus sunt dependente de tehnologia străină. Pentru explorarea șelfurilor arctice, ciclul de investiții este suficient de lung, iar efectul negativ al sancțiunilor se va accentua în viitor. În condițiile prețului scăzut al petrolului, desfășurarea unor astfel de proiecte este amânată din cauza ineficienței economice a acestora. În urma aplicării sancțiunilor, companiilor din Uniunea Europeană și din Statele Unite ale Americii li s-a interzis să furnizeze echipamente necesare valorificării resurselor *platformei continentale și să* investească în proiectele din industria petrolieră de pe teritoriul Federației Ruse. Companiile americane nu au mai putut să furnizeze servicii menite să contribuie la modernizarea câmpurilor petroliere și la extragerea țițeiului de șist din zona *arctică* a Rusiei. Conform datelor publicate de către Ministerul Energiei din Federația Rusă, companiile petroliere rusești sunt dependente în mare măsură de software-uri, catalizatori și echipamentele de pompare.

Printre marile companii petroliere care au fost *incluse* în *lista neagră de către Vest se numără*: „Rosneft”, „Gazprom Neft”, „Transneft”, „Chornomornaftogaz”, „Surgutneftegaz” și „Lukoil”. Cel mai mult din cauza sancțiunilor au avut de suferit proiectele existente și colaborările planificate dintre companiile rusești și cele americane sau europene. Cea mai mare companie petrolieră din lume, „ExxonMobil”, s-a retras dintr-un proiect desfășurat împreună cu „Rosneft”, care presupunea explorarea resurselor petroliere în Marea Kara, din nordul Siberiei. Compania anglo-olandeză „Shell” și-a schimbat planurile de dezvoltare a parteneriatului cu „Gazprom Neft” privind extragerea de petrol de șist.

În ciuda apariției acestor obstacole, dezvoltarea industriei petroliere continuă să aibă loc datorită investițiilor mari din partea entităților economice și atragerii de capitaluri străine. Totodată,

marii furnizorii de echipament petrolier pot participa la proiectele inițiate de ruși în Arctica, prin intermediul filialelor ce le dețin în țări, altele decât cele care au introdus sancțiuni împotriva Rusiei.

Întotdeauna, Kremlinul a acordat o atenție deosebită industriei petroliere, dezvoltând relații diplomatice și economice cu alte state. În ultimii ani, din cauza sancțiunilor impuse de către Uniunea Europeană, care au afectat inclusiv industria petrolieră, Federația Rusă este nevoită să își consolideze relațiile cu țări asiatice, precum China și Japonia. Acest lucru permite întărirea poziției Rusiei în această direcție.

Potrivit datelor oferite de Ministerul Energiei din Federația Rusă, în anul 2017, pe teritoriul țării, au fost extrase 546,7 milioane de tone, cu 0,6 milioane tone mai puțin decât în anul 2016 [Grigoriev L., 2018]. O ușoară scădere de (0,1%) a avut loc din cauza îndeplinirii condițiilor stabilite de către OPEC+.

Scăderea prețului petrolului, care a început la mijlocul anului 2014, a determinat Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) și alte 11 state producătoare din afara cartelului, sub conducerea Arabiei Saudite și a Rusiei, să semneze la sfârșitul anului 2016, la Viena, „Declarația de cooperare” sau Acordul OPEC+. Inițial, acordul încheiat presupunea reducerea producției de petrol pe plan global cu 2% în primul trimestru al lui 2017, după care perioada de aplicare a fost prelungită până la finele lui 2018. În anul 2017, oferta excesivă de petrol de pe piața mondială a fost parțial eliminată, în mare parte, datorită eforturilor colective ale țările participante la acordul OPEC+.

Pe termen mediu, cererea mondială de petrol va crește, permițând Federației Ruse să mențină și chiar să mărească cantitatea exportată de țiței. Majorarea cererii de petrol în Est va influența creșterea cantității de țiței exportate din Rusia și dezvoltarea infrastructurii necesare transportului petrolului către această regiune. În același timp, posibilitatea de dezvoltare a sectorului de petrol rusesc depinde în mare măsură de volatilitatea prețului petrolului. Există câțiva factori care pot influența menținerea unui preț relativ scăzut, printre care se numără existența unor rezerve semnificative de țiței de șist în SUA și *încetinirea creșterii economice* din China. În aceste condiții, *desfășurarea* lucrărilor de explorare care necesită investiții mari, precum cele din zona arctică, pot deveni ineficiente din punct de vedere economic. Astfel, principalele regiuni petrolifere din Rusia vor continua să reprezinte baza dezvoltării sectorului petrolier din țară.

Folosirea unor echipamente și utilaje performante ce permit extragerea țițeiului la o adâncime mai mare este absolut indispensabilă pentru menținerea și sporirea competitivității Federației Ruse la nivel mondial. De asemenea, dezvoltarea ulterioară a sectorului petrolier implică finalizarea reformei sistemului de impozitare în acest domeniu, care include o reducere treptată a taxelor pentru exportul petrolului și a produselor petroliere până la anularea totală a acestora. Această reformă va reduce subvențiile acordate sectorului de rafinare a țițeiului și va crea stimulente reale pentru modernizarea acestuia. În ceea ce privește câmpurile petroliere noi, se discută introducerea unei taxe speciale asupra veniturilor suplimentare, cu ajutorul căreia se vor crea condiții necesare pentru investiții. Totodată, este necesară dezvoltarea companiilor producătoare de petrol mici și mijlocii, care pot fi eficiente în zonele cu un randament scăzut de extracție a țițeiului. În Federația Rusă, entităților cu o capacitate de extracție de până la 2,5 milioane de tone de petrol pe an sau mai puțin de 50 000 de barili pe zi le revine 3% din cantitatea totală produsă pe teritoriul țării, în timp ce în Statele Unite ale Americii companiilor petroliere mici și mijlocii, care de-a lungul vremii și-au demonstrat eficacitatea, le revine 46% din cantitatea totală.

Excesul ofertei de țiței față de cererea existentă pe piața mondială a influențat reducerea semnificativă a prețului petrolului la nivel mondial. Factorul principal care a provocat scăderea prețului a fost creșterea producției de petrol de șist în SUA. Pentru țările ale căror venituri depind în mare măsură de exportul de petrol, scăderea prețului țițeiului crește motivația de a mări cota de piață: majorarea cantității exportate poate compensa, cel puțin parțial, reducerea veniturilor ca urmare a scăderii prețurilor.

În ciuda micșorării prețului petrolului și a sancțiunilor economice introduse de către SUA și UE, în Federația Rusă producția de țiței și-a menținut o evoluție pozitivă. De asemenea, schimbările în sistemul fiscal au stimulat dezvoltarea unor noi zone de extracție. Aceste noi câmpuri petroliere

se află în regiuni cu o infrastructură slab dezvoltată, fapt ce implică creșterea costurilor operaționale și a celor de transport. Rezultatele obținute în anul 2016 au accentuat efectele pozitive ale reformei fiscale din sectorul petrolier. În conformitate cu aceasta, taxa pentru exportul petrolului și al produselor petroliere a scăzut de la 59% în anul 2014, ajungând la 30% în 2017.

În contextul volatilității prețului petrolului și sancțiunilor tehnologice, extragerea țițeiului la adâncimi mari capătă o importanță deosebită, oferind un avantaj competitiv. Coeficientul de extracție a petrolului (oil recovery factor) reprezintă raportul dintre rezervele recuperabile și rezervele geologice totale. În Federația Rusă, acest indicator este de doar 28%, mult mai scăzut decât media mondială. De exemplu, în SUA acest coeficient se încadrează în intervalul 35-43%, iar în Norvegia este de 46%.

Analiza dinamicii exportului de petrol rusesc atestă faptul că în urma aplicării reformei fiscale în domeniul petrolier a crescut cantitatea de țiței vândută și transportată către alte țări. Ponderea exporturilor de petrol și produse petroliere în cantitatea totală produsă de țiței a ajuns de la 47,7% în anul 1990, la 74,7% în anul 2016. Această creștere are legătură nu numai cu majorarea volumului absolut al exporturilor, dar și cu reducerea semnificativă a consumului intern de petrol, ca urmare a trecerii *Rusiei la economia de piață*, a utilizării mai eficiente a resurselor și înlocuirii produselor petroliere cu gaz natural.

Analiza SWOT a sectorului petrolier din Federația Rusă

Puncte tari: Teritoriul imens al Federației Ruse este extrem de bogat în zăcăminte naturale, fapt ce îi permite țării să dețină rezerve de țiței și să se afle printre marii producători de petrol ai lumii. Experiența acumulată, în special în perioada sovietică, în domeniul explorării și rafinării petrolului a permis Rusiei să se mențină de-a lungul vremii în topul statelor exportatoare de țiței la nivel mondial. Rusia, fiind amplasată pe două continente, exportă petrol atât în Europa, cât și în Asia. Dependența unor state față de țițeiul rusesc este folosită de Federația Rusă drept armă *politică*, influențând procesul de luare a deciziilor. În prezent, principala sursă de valută străină a marii puteri o reprezintă exporturile de petrol și gaze naturale. Sectorul energetic a fost și continuă să fie pilonul de bază al economiei țării, scopul principal al acestuia fiind deservirea funcționării altor ramuri industriale.

Oportunități: Explorarea și exploatarea zăcămintelor de petrol pe platforma continentală a Rusiei, dar și dezvoltarea în adâncime a sondelor petroliere deja existente vor permite extragerea unei cantități mai mari de țiței. Utilizarea tehnologiilor moderne poate contribui la creșterea eficienței și la micșorarea costurilor de producție. Posibilitatea de rafinare și stocare a unei capacități mai mari de țiței va întări poziția țării în lume.

Puncte slabe: **Condițiile climaterice aspre din Arctica și Orientul Îndepărtat Rus implică costuri mari de extracție a țițeiului. Pentru a fi comercializat, petrolul trebuie transportat către centrele urbane. Lipsa ori existența unei infrastructuri slab dezvoltate împiedică buna desfășurare a activităților logistice.** Volatilitatea prețului petrolului descurajează companiile să facă investiții masive în această zonă. **De asemenea, tranzitarea teritoriului Ucrainei și Republicii Belarus creează obstacole în distribuția țițeiului pe piețele din Europa.**

Riscuri: Competiția globală ce se află în continuă creștere și existența conflictelor politice dintre Federația Rusă și Occident pot avea drept consecință reorientarea țărilor membre UE către alți furnizori de petrol.

2. INDUSTRIA PETROLULUI ÎN ROMÂNIA

Deși industria petrolieră din România are o tradiție de peste un secol și jumătate, calitățile „aurului negru” au început să fie valorificate în spațiul românesc cu mult timp înainte. Vreme îndelungată, acesta a fost utilizat în scopuri terapeutice sau pentru iluminatul curților boierești și încălzirea caselor. În Evul Mediu, era intens folosit lichidul vâscos, negru sau brun-închis care se obținea în urma expunerii țițeiului la soare. Tocmai de aceea, în documentele medievale românești, este întâlnit termenul de „păcură” și nu cel de „petrol”. Denumirea de „păcură” provine de la cuvântul latinesc „picula” [Avram L., Felecan N., 2015, p. 673] și demonstrează că în spațiul

românesc petrolul a început să fie folosit încă din perioada geto-dacică. Primul astfel de document, în care este menționat satul „Lăcăcești pe Tazlăul Sărat, în dreptul păcurei”, datează din anul 1440 [Buzatu Gh., 2009, p. 25]. Acesta a fost întocmit în timpul domniei asociate dintre Iliș I și Ștefan al-II-lea ai Moldovei. Prezența zăcămintelor de petrol în zona Moldovei a mai fost semnalată în anul 1646 de către călugărul Bandini [Buzatu Gh., 2009, p. 25]. Mai târziu, Dimitrie Cantemir în cartea „Descrierea Moldovei” a subliniat următoarele: „În Tazlăul Sărat, aproape de satul Moinești, în ținutul Bacăului, țâșnește dintr-un izvor păcură amestecată cu apă, pe care țaranii noștri au obicei de o folosesc la unsul osiilor de la căruțe; ei zic că este mult mai bună pentru nevoile casei decât rășina pe care o scot din copaci, dar numai dacă este deosebită de apă” [Cantemir D., 2016]. De asemenea, într-un document scris din Țara Românească întocmit în anul 1517, se amintește locul numit „la Păcuri” [Ivănuș Gh., Ștefănescu I., Mocuța Șt.-Tr., Stirimin Șt. N., Coloja M. P., 2004, p. 49]. Acesta era unul dintre punctele care delimita localitatea Secăreni (azi Țința, județul Prahova).

Pe lângă petrolul utilizat pe teritoriul țării, la mijlocul secolului al XIX-lea, din spațiul românesc, erau exportate cantități semnificative de petrol și în alte state. Printre acestea se evidențiau Imperiul Austriac și Imperiul Rus. În aceeași perioadă, a început să se răspândească la scară largă utilizarea petrolului lampant. În anul 1857 a început să funcționeze, lângă Ploiești, prima rafinărie din lume [Buzatu Gh., 2009, p. 27]. Datorită faptului că această rafinărie a avut capacitatea de a substitui în totalitate uleiul de rapiță, Bucureștiul a devenit, în același an, primul oraș din lume iluminat public cu țitei distilat. Tot în 1857, pe teritoriul Țărilor Române s-au produs 275 tone de țitei, cifră datorită căreia România a devenit prima țară din lume oficial înregistrată în statisticile internaționale a producției de petrol [Năstase G., 2015, p. 275]. De aceea, se poate afirma cu certitudine că premierele petroliere enumerate mai sus includ *România* în rândul statelor care au deschis drumuri noi în domeniul energetic. Aceste inovații au contribuit considerabil la evoluția și dezvoltarea societății umane.

Cu toate acestea, în spațiul românesc mijloacele și metodele folosite pentru extragerea petrolului au rămas aceleași încă mult timp. Țiteiul a continuat să fie extras într-un mod rudimentar, fapt ce a împiedicat producerea unei cantități de petrol mai mari și modernizarea industriei petroliere. Lipsa de investiții în domeniu și numărul insuficient de angajați înalt calificați au influențat negativ progresul. Astfel, țiteiul românesc a început să își piardă din popularitate pe piețele din Europa. Din cauza lipsei de capitaluri autohtone, industria petrolieră din România a ajuns să se confrunte cu grave probleme. Ca să rezolve dificultățile apărute, în anul 1895 conducerea țării a decis să permită străinilor efectuarea de investiții în domeniul petrolier [Năstase G., 2015, p. 276]. Odată cu aprobarea „Legii minelor”, a început o nouă fază de evoluție pentru domeniul energetic din România. Ca urmare a acestei decizii au apărut mari societăți petroliere cu finanțare străină. Pionier în această direcție a fost societatea „Steaua Română”, care mai târziu a ajuns printre cele mai mari întreprinderi capitaliste din țară. Inițial „Steaua Română” a aparținut Băncii ungare pentru comerț și industrie, după care întreprinderea a fost preluată de Deutsche Bank [Buzatu Gh., 2011, p. 88].

Exemplul nemților a fost urmat în scurt timp de către alte grupuri străine. După „Steaua Română”, în industria petrolieră au început să apară și alte întreprinderi de succes. Trusturile transnaționale sau băncile americane, britanice, olandeze și franceze și-au înființat, de asemenea, filiale pe teritoriul României. Printre acestea s-au evidențiat societățile „Româno-Americană”, deținută de „Standard Oil Co.”, „Astra Română”, subsidiara companiei anglo-olandeze „Royal Dutch Shell” și „Aquila Franco-Română”, ce aparținea grupul bancar francez *Rothschild* [Năstase G., 2015, p. 276]. Într-un timp foarte scurt, investitorii străini au ajuns să dețină majoritatea câmpurilor petroliere private din România. Schimbările din domeniul petrolier au impulsivat creșterea producției „aurului negru” pe teritoriul românesc; astfel, de la 80.000 tone extrase în anul 1895 s-a ajuns la aproximativ 1,9 milioane tone în 1913. În același an, toată cantitatea extrasă de țitei a fost prelucrată pe teritoriul țării în 68 de rafinării. Cele mai multe rafinării mari aparțineau societăților petroliere cu capital străin.

Datorită producției și exportului de țiței, în perioada 1857-1900, România s-a situat pe locul trei în rândul țărilor producătoare de petrol din Europa, iar în anii 1935-1936 a ocupat locul patru în topul mondial al statelor producătoare de petrol, fiind depășită doar de SUA, Rusia și Venezuela [Eichholtz D., 2006, p. 26]. În anul 1936 s-au extras aproximativ 8,7 milioane tone de țiței. Această cantitate a reprezentat cea mai mare producție de petrol din perioada interbelică. Însă recordul a fost atins peste câteva decenii, în perioada 1975-1977. Pe parcursul fiecăruia dintre cei trei ani cantitatea de țiței extrasă și rafinată a depășit 15 milioane tone [Avram L., Calcan Gh., 2013, p. 981].

În timpul celor două războaie mondiale, câmpurile petroliere din România au reprezentat unul dintre principalele obiective strategice ale Germaniei. În anul 1916, pentru a nu permite nemților să utilizeze petrolul românesc, inginerii britanici cu acordul autorităților române au distrus, aruncând în aer, aproximativ 800.000 tone de țiței și 70 de rafinării [Yergin D., 1991, p. 181] din județul Prahova. De asemenea, în cadrul operațiunii militare „Tidal Wave” din anul 1943, au fost bombardate rafinăriile din Ploiești, dar de această dată de către forțele aeriene americane. În urma acțiunilor militare desfășurate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, *industria petrolieră din România a fost distrusă în proporție de 50%. În perioada anilor 1945-1956, au funcționat întreprinderi mixte sovieto-române, numite sovromuri. Acestea au fost înființate pentru ca România să poată restitui datoriile pe care le avea față de Uniunea Sovietică. Sovromurile au vizat cele mai importante domenii ale economiei românești, Sovrompetrol preluând în mare parte industria petrolieră din țară. După naționalizarea din 1948, companiile românești din acest domeniu nu au mai avut acces la tehnologia și capitalul din Vest timp de 20 de ani. Din cauza faptului că nici în perioada următoare nu a fost posibil importul de tehnologie performantă, România nu a reușit să țină pasul cu alte țări producătoare de petrol. Odată cu trecerea timpului, decalajul față de lumea industrializată a continuat să se evidențieze tot mai mult. După ce producția de țiței a atins un vârf neegalat în perioada 1975-1977, aceasta a intrat într-un declin continuu.*

Odată cu dezvoltarea industriei petroliere, au început să apară diverse dificultăți legate de transportul și depozitarea „aurului negru”. Pornind de la recipientele de lemn în care era păstrat țițeiul, s-a ajuns la rezervoare din metal și zone special amenajate în porturile din Constanța, Brăila și Giurgiu. Până în anul 1914, au fost găsite soluții pentru majoritatea problemelor legate de activitățile logistice. Însă nu toate ideile au reușit să fie puse în practică, deoarece a început Primul Război Mondial. Unele schimbări au avut loc abia în perioada interbelică. S-a luat în calcul construirea unor conducte care să faciliteze transportul petrolului din Prahova, până la Dunăre și Marea Neagră. Înainte de anul 1914, au început să se facă cercetările și analizele necesare. Inginerul Anghel Saligny a adus argumente în sprijinul folosirii conductelor ca modalitate de transport a țițeiului. El a proiectat prima conductă, care a fost dată în folosință în anul 1919. Aceasta lega rafinăria de lângă localitatea Băicoi de portul Constanța.

Dintre regiunile în care se producea petrol s-a evidențiat zona Prahovei. Ploieștiul, fiind localitatea unde existau numeroase zăcăminte și de unde se extrăgea cea mai mare cantitate de țiței din România, a fost supranumit „Capitala aurului negru”. În anul 1936, pe teritoriul României, funcționau 55 de rafinării [Avram L., Calcan Gh., 2013, p. 981]. Majoritatea acestora erau localizate în Ploiești sau în apropierea orașului. Chiar dacă după cel de al Doilea Război Mondial, industria petrolieră s-a dezvoltat și în alte regiuni ale țării, și în prezent Ploieștiul/județul Prahova continuă să aibă un statut aparte și să atragă cele mai multe investiții străine în acest domeniu.

România, țara cu o strălucită istorie în domeniul petrolier, în prezent nu se mai află printre liderii mondiali, precum a fost în perioada interbelică. La nivel european însă, a reușit să se mențină în top, fiind unul dintre principalele state producătoare de petrol de pe bătrânul continent. Ca urmare a declinului natural al zăcămintelor, producția de petrol s-a diminuat constant în ultima perioadă, influențând creșterea importurilor. Chiar dacă pe teritoriul țării există peste 400 de câmpuri petroliere și aproximativ 13.000 de sonde active [O imagine de ansamblu asupra redevențelor și impozitelor similare. Sectorul upstream de petrol și gaze natural în Europa, 2017], ratele de producție per sondă sunt mai mici comparativ cu alte state europene [Dudău R., 2014, p. 8]. Descoperirile rezervelor noi de țiței din ultimele trei decenii pot fi catalogate drept modeste,

exceptând unele studii ce se efectuează în regiunea Mării Negre. Cu toate acestea, România are potențialul indispensabil pentru a beneficia de progresul tehnologic și a dezvolta sustenabil noi surse de zăcăminte naturale. Condițiile existente și posibilitatea de a-și desfășura activitatea pe teritoriul României, au atras investiții din partea unor mari companii petroliere ale lumii, precum OMW (Austrian Mineral Oil Administration), „KazMunayGas”, „Lukoil” etc. Pe termen lung majorarea cantității de petrol extrase se poate efectua explorându-se intens zonele de adâncime, cele onshore cu geologie complicată și a zăcămintelor offshore din zona Mării Negre.

Industria petrolului reprezintă *un pilon esențial* al economiei românești. Acest sector generează bunăstare pentru întreaga societate, contribuind semnificativ la creșterea produsului intern brut. Industria națională de extracție a petrolului angajează forță de muncă bine plătită, investește în modernizarea infrastructurii, importă tehnologie, know-how tehnic și managerial. Salariile încasate de angajații din toate subsectoarele energetice sunt mai mari decât media pe economie. În conformitate cu datele oferite de Institutul Național de Statistică (INS) pentru luna martie 2018, salariul mediu net în industria extractivă a petrolului brut și gazelor naturale este de 5083 lei românești, în timp ce salariul mediu pe economie este de 2704 lei [Câștigurile salariale pe diviziuni CAEN]. Conform celor expuse mai sus, se poate afirma cu certitudine că industria petrolieră crește nivelul de trai și sporește competitivitatea economică a țării, iar taxele și impozitele plătite la bugetul de stat contribuie la dezvoltarea mai multor sectoare economice din țară.

Sectorul petrolier generează un număr substanțial de locuri de muncă, pe lângă ingineri fiind nevoie și de oameni de știință, juriști, contabili, șoferi, casieri etc. La sfârșitul anului 2016, INS a raportat un număr de 8.449.000 de persoane încadrate pe piața forței de muncă din România, dintre care 17.220 de angajați activează în industria națională de extracție a petrolului și gazelor, iar 3.658 de angajați în industria de prelucrare a țițeiului [Anuarul statistic al României 2017 - Serii de timp]. Însă numărul celor ce lucrează în domeniul petrolier este mult mai mare. Analiza făcută de INS nu cuprinde diverse tipuri de servicii conexe, precum construcția infrastructurii necesare pentru extracția și transportul țițeiului. Conform datelor publicate de *compania de audit și consultanță* „Deloitte”, în comparație cu alte țări membre ale UE, România are cel mai mare număr de angajați în sectorul upstream de petrol și gaze naturale. Dintr-un total de 77.900 de angajați din toate țările europene, în România își desfășoară activitatea 25.600 de persoane [O imagine de ansamblu asupra redevențelor și impozitelor similare. Sectorul upstream de petrol și gaze natural în Europa, 2017].

Analiza SWOT a sectorul petrolier din România

Avantaje competitive: Cu o istorie de peste 15 decenii în extracția și prelucrarea industrială a țițeiului, sectorul petrolier din România deține personal calificat în domeniu, patru rafinării funcționale cu o capacitate mare de producție, un sistem național complex de transport al petrolului, expertiză tehnică și experiență. Cele enumerate mai sus, împreună cu piața liberă a produselor petroliere din țară au atras companii de prestigiu internațional. Folosind utilaje și echipamente de ultimă generație în activitățile de explorare, exploatare și producție pe care le desfășoară, acestea contribuie la modernizarea industriei petroliere din România.

Oportunități: Investițiile străine, importul de tehnologie și acordarea unor facilități fiscale pentru resursele naturale aflate în fază finală de exploatare pot contribui la majorarea capacității de prelucrare a rafinăriilor din țară. De asemenea, în urma amplificării activităților de explorare a zăcămintelor naturale în domeniul offshore și onshore, se poate majora cantitatea de petrol brut extras. Ansamblul de conducte magistrale din România permite dezvoltarea unui coridor, folosit pentru transportul produselor petroliere din est spre vest. Este posibilă și interconexiunea sistemului de transport a țițeiului din România la nivel regional. Interconectarea cu țările vecine va facilita transportul petrolului brut de la Marea Neagră spre unitățile de rafinare din UE.

Deficiențe: Chiar dacă România deține rezerve de țiței, majoritatea zăcămintelor sunt mature, ratele de producție per sondă fiind mai mici în comparație cu alte state competitori [O imagine de ansamblu asupra redevențelor și impozitelor similare. Sectorul upstream de petrol și gaze natural în Europa, 2017]. Câmpurile petroliere din țară au un puternic grad de fragmentare, pentru identificarea unor noi rezerve fiind necesare foraje la adâncimi mari. Reducerea activității de

cercetare este afectată de lipsa unui institut național în sectorul petrolier și existența pe glob a unor state bogate în resurse naturale, pe teritoriul cărora este mai rentabil să se efectueze astfel de studii. Deși mai multe companii străine fac investiții în domeniul petrolier din România, acestea nu acoperă necesitățile de finanțare existente pentru modernizarea în totalitate a acestui sector. Din cauza gradului de utilizare a Sistemului Național de Transport al petrolului (S.N.T.), care se află în constantă scădere și dependenței companiei „Conpet” de un număr redus de utilizatori, numărul conductelor ce trebuie introduse în conservare este în continuă creștere. Astfel, acest fapt conduce în timp la deteriorarea și la scăderea eficienței întregului sistem.

Riscuri: Efectuarea unui număr redus de cercetări afectează descoperirea unor noi zăcăminte de țiței. Reglementările neclare, volatilitatea și lipsa de predictibilitate pe termen lung a cadrului fiscal și legislativ pot reduce interesul de a investi în domeniu. Deciziile strategice ale partenerilor de afaceri ai „Conpet” de a reduce cantitatea de materie primă importată folosind infrastructura companiei sau restrângerea activității rafinării din România pot influența și în viitor micșorarea volumului de țiței transportat prin S.N.T.

BIBLIOGRAFIE:

Cărți:

1. *Anuarul statistic al României - Serii de timp 2017*. Institutul Național de Statistică, 2018
2. Buzatu Gh., *A History of Romanian Oil Vol I.*, Editura Mica Valahie, București, 2011.
3. Buzatu Gh., *O istorie a petrolului românesc*. Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009.
4. Cantemir D., *Descrierea Moldovei*, Editura My Ebook, București, 2016.
5. Eichholtz D., *Krieg um Öl: Ein Erdölimperium als deutsches Kriegsziel (1938-1943)*, Leipziger Universitätsverlag, 2006.
6. Ivănuș Gh., Ștefănescu I., Mocuța Șt.-Tr., Stirimin Șt. N., Coloja M. P., *Industria petrolului în România*, Editura AGIR, București, 2004.
7. Yergin D., *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*, Editura Simon & Schuster, Free Press, New York, 1991.

Articole:

1. Avram, L., Calcan Gh., *Industria petrolieră și reprezentanții acesteia în spațiul public ploieștean. Numele și numirea: instituții și străzi în „Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția a II-a: Onomastica din spațiul public actual”*, Baia Mare, 9-11 mai 2013, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2013.
2. Avram L., Felecan N., *Termeni din domeniul petrolului și reflexele lor în onomastică*, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015.
3. Dudău R., Raport pentru Federația Patronală Petrol și Gaze. *Industria petrolului și gazului în România: tradiție și oportunitate strategică*, 2014.
4. Grigoriev L., *Industria petrolieră: rezultatele anului 2017 și perspective* în Buletinul energetic ianuarie 2018. Centrul Analitic din cadrul Guvernului Federației Ruse, 2018. (rus. Григорьев Л., *Нефтяная отрасль: итоги 2017 года и краткосрочные перспективы*. Энергетический бюллетень январь 2018. Аналитический центр при Правительстве Российской Федерации).
5. Kuzmichev A., *Istoria industriei petroliere a Rusiei* în „Energia și industria Rusiei”, nr. 7, 2003. (rus. Кузьмичев А., *История нефти в России*. Газета „Энергетика и промышленность России”).
6. Năstase G., *Creativitate și progres în industria petrolieră din România* în „Conferința științifică internațională «Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii»”, Culegere de articole selective, volumul I, Editura ASEM, Chișinău, 2015.